

ТЕТЯНА СЕНІВ
Науковий керівник:
к.е.н., доц. Кривоус В. Б.

НАПРЯМКИ ЗРОСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Теоретичні аспекти досліджень інтелектуального капіталу знайшли відображення у працях зарубіжних та вітчизняних учених Д. Белла, Е. Брукінг, Дж. Гелбрейта, Л. Едвінсона, М. Мелоуна, Т. Стюарта, Л. Абалкіна, В. Антонюк, І. Булеєва, В. Гейця, О. Грішнкової, О. Кендюхова, В. Іноземцева, С. Климка, А. Козирєва, В. Левківського, Б. Леонтєєва, Н. Маркової, А. Чухна. Науковці у своїх роботах підкреслюють, що інтелектуальний капітал – це капітал, втілений у знання, вміння, досвід, кваліфікацію людей. Віддача такого капіталу реалізується в якості та продуктивності праці.

Сьогодні знання, інформаційні технології, інновації – це стратегічний ресурс суспільства. За цих умов необхідний новий підхід до економіки за якого розглядали б знання, інформацію та інновації як вирішальні змінні суспільства нової моделі. [2]

На сьогоднішній день в Україні досить складні умови для формування інтелектуального капіталу. На інтелектуальний капітал України негативно впливає міграція висококваліфікованих кадрів.

Потреба у якісному розвитку своїх навиків – розвитку виняткових навиків, які є особливо цінними в сучасній економіці, примушує людину вчитися і працювати вузько спеціалізовано, що скорочує можливості в легкій і швидкій зміні місця роботи і своєї професії. Для більшої частини людей, які не володіють винятковими навиками, існує вельми неоднозначна перспектива в майбутній кар'єрі: їм доводиться працювати в менш сприятливих умовах.

Нарощування інтелектуального капіталу пріоритетно пов'язане з позитивними тенденціями щодо стану людського чинника виробництва, організаційного, освіти та науки. При цьому до певного моменту діє компенсаційний принцип: недолік один компенсується комбінацією використання інших. Залучення до інтелектуальної діяльності учасників виробництва ставить питання про їх мотивування. Постсучасні тенденції управління пов'язані з поширенням стимулювання (крім адміністрування), збільшенням діапазону «м'якої влади» при організації соціальних відносин та виробничих комунікацій. Кожен учасник процесу інтелектуальної діяльності діє, проявляючись як особа. Відповідно для мотивування співробітників, зайнятих інтелектуальною діяльністю, важливим є знання ієрархії особових переваг кожного. Тому додаткове значення мають його умови, організація, особливості (які раніше часто осмислювалися в категоріях «суспільних і матеріально-речових форм», «характеру», «змісту» та «сутності» праці). Тут вже не тільки потрібне стимулювання трудового процесу, а й стимулювання самим трудовим процесом. При організації та мотивуванні важливим є відношення до кожного, зайнятого

інтелектуальною творчістю, не як до підлеглого, а як до колеги. Більше того, часто керівник розцінюється як такий, що володіє меншими здібностями до творчості й тому приречений на апаратне функціонування. Тим часом, на думку М. Ке де Врі, багато керівників отримують комплекс так званого дисфункціонального керівництва, вони: 1) звикають до влади; 2) жадають для себе множення привілеїв; 3) бажають знаходитися в центрі уваги (як підлеглих, так і суспільства); 4) вимагають непомірно високої винагороди [3].

Одним із ключових чинників зростання ефективності використання інтелектуального капіталу є фінансове забезпечення цього процесу. Про ефективність використання інтелектуального капіталу можна судити за кількістю результатів інтелектуальної діяльності, що створюються і використовуються в економіці країни. Для створення і ефективного використання людського капіталу та результатів інтелектуальної діяльності, втілених в інтелектуальному продукті, необхідні інвестиції. Наявність необхідних фінансових коштів, одержуваних економічними суб'єктами на прийнятних для них умовах, підвищує ефективність використання інтелектуального капіталу окремих економічних суб'єктів і країни в цілому.

Без адекватного обсягу інвестицій неможливо задіяти весь наявний інтелектуальний капітал країни. Можливість залучати додаткові фінансові кошти дозволяє підприємствам здійснювати витрати на наукові дослідження і розробки з їх подальшою комерціалізацією, використовуючи при цьому наявний в їхньому розпорядженні інтелектуальний капітал, а саме:

- Висококваліфіковані кадри, а також кадри, залучені ззовні за допомогою аутсорсингу, або за допомогою укладання контракту на проведення необхідних досліджень з науковою організацією;

- Нематеріальні активи, наявні в розпорядженні підприємства і доступні йому для придбання на внутрішньому і зовнішньому ринках результатів інтелектуальної діяльності.

Крім того, залучені фінансові кошти дозволяють оновлювати і модернізувати наявну на підприємстві матеріально-технічну базу (верстати, обладнання, машини і т. д.), що також сприяє зростанню ефективності використання інтелектуального капіталу.

Існує декілька джерел коштів фінансування розвитку і використання інтелектуального капіталу:

- 1) державне фінансування за рахунок бюджетних коштів;
- 2) кредитування економічних суб'єктів, зайнятих створенням і використанням інтелектуального капіталу, через систему комерційних банків;
- 3) акумулювання грошових коштів економічними суб'єктами на фондовому ринку за допомогою випуску і продажу власних акцій;
- 4) венчурне фінансування економічних суб'єктів, зайнятих у сфері створення і використання інтелектуального капіталу, з використанням приватного капіталу [3].

Вибір моделей розвитку та активізації інтелектуального капіталу характеризує, а багато в чому й визначає основні тренди розвитку як власне трудових відносин, так і соціально-економічної ситуації в країні в цілому. При

цьому якщо пасивне сприйняття національної безпеки орієнтує на подолання виникаючих загроз, то активне – передбачає створення такого суспільного середовища, яке попереджало б розвиток негативних процесів.

Україна вступила на шлях інноваційного розвитку, спрямований на інтеграцією в Європейський Союз, де модель інноваційного розвитку є головною. В даний час існує значний розрив у впровадженні інновацій в різних сферах економічної активності між Україною та країнами-членами Європейського Союзу [1].

Формування економічної інноваційної моделі в Україні в першу чергу вимагає розвитку і ефективного функціонування інноваційної інфраструктури, особливо на регіональному рівні. Розвиток інновацій безпосередньо пов'язаний з покращенням якості життя. Витік мізків і відтік капіталу впливає на економіку негативно. Таким чином, витік мізків, патенти продаж чи будь непатентованих винаходів наших співвітчизників за кордоном – це втрати інтелектуального капіталу [1].

Досвід економічно розвинених країн показує, що інноваційні проекти є основним фактором конкурентоспроможності як підприємств, так і регіонів. Проблеми фінансування залишаються головною проблемою на шляху до ефективного впровадження інноваційних проектів. Освіта, компетентність, соціальна мобільність вважаються головними складовими національного багатства і основним ресурсом для соціально-економічного розвитку в світовому співтоваристві.

Література

1. Кривоус В. Б. Україна в контексті європейської інтеграції / Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів «Україна в системі міжнародної економіки» 11–12 лютого 2010 р. – Тернопіль, С. 146–148.

2. Кривоус В. Європейський освітній простір та інноваційний розвиток України / Віталій Кривоус // Наука молода : збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – № 3. – С. 52–57.

3. Шедяков В. Інтелектуальний капітал України та проблеми вдосконалення управління його розвитком і використанням / В. Шедяков // Виклики часу. – 2012 – С. 14–17.